

Klub Przyrodników

ul. 1 Maja 22, 66-200-Świebodzin
Konto: BZ WBK SA o/Świebodzin nr 28 1090 1593 0000 0001 0243 0645
tel./fax 068 3828236, e-mail: kp@kp.org.pl, [http:// www.kp.org.pl](http://www.kp.org.pl)

Świebodzin, 24 stycznia 2010 r.

**Regionalna Dyrekcja
Lasów Państwowych
w Pile**

W związku z przystąpieniem do opracowania planów urządzenia lasu na lata 2013-2011 dla nadleśnictw Krucz, Krzyż, Wronki i Złotów, Klub Przyrodników składa następujące wnioski:

1. We wszystkich wymienionych nadleśnictwach wnioskujemy, by pozostawić bez wskazówek gospodarczych i przeznaczyć na „powierzchnie referencyjne – wyłączone z użytkowania gospodarczego” drzewostany wg listy, jaką zaproponowaliśmy w opracowaniach dot. lasów HCVF, wykonanych dla RDLP Pila w 2008 r. Drzewostany te powinny być zaliczone do gospodarstwa specjalnego. Ich zasobność nie powinna być brana pod uwagę przy wyliczeniu etatu (etat w gospodarstwie specjalnym będzie liczony wg potrzeb hodowlanych, a z założenia wyłączenia z pozyskania powinno wynikać, że w tym przypadku nie ma potrzeb hodowlanych pozyskania).

Zwracamy uwagę, że Kryterium 6.4 FSC wymaga, by wyłączone z prowadzenia gospodarki leśnej były „reprezentatywne przykłady” ekosystemów. Oznacza to, że każdy typ ekosystemu powinien mieć w tej puli swoją istotną reprezentację. Nie można np. zrealizować kryterium 6.4 wyłączając z użytkowania tylko bory bagienne, nawet jeżeli stanowiłyby one nie 5, a nawet i 10% powierzchni leśnej. W szczególności wydaje się, że w zasobach każdego z siedlisk „naturowych” (siedlisk z zał. I Dyrektywy Siedliskowej) powinna znaleźć się absolutnie co najmniej 5% reprezentacja powierzchni zakwalifikowanych do wyłączenia, a należałoby oczekiwać, że wskaźnik ten wyniesie co najmniej ok. 10-15%. Dla niektórych typów siedlisk przyrodniczych, np. 9190, reprezentacja taka może i powinna oczywiście sięgać nawet 100%. Reprezentacja powierzchni zakwalifikowanych do wyłączenia na poszczególnych typach siedliskowych lasu może się różnić, jednak żaden typ siedliskowy nie powinien być całkiem (ani prawie całkiem) pozbawiony powierzchni wyłączonych – można by przyjąć roboczo, że wyłączone powinno być od 1% (np. BMśw) do 100% (np. Bb) każdego typu siedliskowego. Nasza propozycja zamieszczona w opracowaniu dot. lasów HCVF spełnia powyższe wymagania. Przy ewentualnych próbach jej modyfikacji, należy sprawdzić czy wymagania powyższe są spełnione. Sprawdzenie takie powinno nastąpić także w prognozie oddziaływania planów na środowisko.

2. Szczególną kategorią lasów wyłączonych z zagospodarowania powinny być „ostoje ksylobiontów”, które powinny być wyraźnie wymienione np. w Programie Ochrony Przyrody,

wskazane w opisie taksacyjnym oraz ujęte na mapach. Jako ostoje ksylobiontów nie powinny być zaliczane powierzchnie nieleśne.

W programie ochrony przyrody oczekivalibyśmy nie tylko wymienienia, ale także opisu przyrodniczego poszczególnych ostoi ksylobiontów, ze wskazaniem jakie zasoby martwego drewna zostały w nich osiągnięte, i jakie gatunki ksylobiontów rzeczywiście występują w ostojach. Ostoje ksylobiontów funkcjonują na terenie RDLP Piła już na tyle długo, że dane takie powinny być już zgromadzone.

3. W ramach prac urzędniowych należy przeprowadzić terenową inwentaryzację przyrodniczą aktualizującą i uzupełniającą dotychczasowe dane o cennych elementach przyrody. W szczególności, w związku z obowiązującymi przepisami (w tym prawo europejskie) dotyczącymi ochrony gatunkowej, konieczna jest pełna terenowa inwentaryzacja gatunków z zał. IV dyrektywy siedliskowej. Ponadto, w celu umożliwienia ujęcia w prognozie oddziaływania na środowisko zagadnienia oddziaływania na gatunki chronione, potrzebna jest terenowa inwentaryzacja wszystkich gatunków chronionych (także tych nie ujętych w dyrektywie siedliskowej).
4. Wnioskujemy, by w ramach prac taksacyjnych dokonać pomiaru ilości martwego drewna grubowymiarowego w poszczególnych drzewostanach, i by ująć tę informację w opisie taksacyjnym.
5. Wnioskujemy, by wykluczyć zupełnie możliwość wprowadzania dębu czerwonego; a tylko w szczególnych sytuacjach dopuszczać wprowadzenie daglezi. Modrzew i świerk są na rozpatrywanym terenie gatunkami obcymi, ich wprowadzanie w ramach gospodarki leśnej powinno być możliwe tylko pod warunkiem udowodnienia, w prognozie oddziaływania na środowisko, nieszkodliwości dla siedlisk przyrodniczych oraz dla rodzimej flory i fauny. Dla zapewnienia takiej nieszkodliwości, żadne wymienione wcześniej gatunki nie powinny być wprowadzane, nawet jako domieszka, w leśnych „naturach” siedliskach przyrodniczych.
6. Wnosimy o przyjęcie docelowych składów gatunkowych drzewostanów, odpowiadających naturalnym składom gatunkowym leśnych siedlisk przyrodniczych (np. wg opracowania J. M. Matuszkiewicza). Zwracamy uwagę, że oznacza to modyfikację w stosunku do składów z Zasad Hodowli Lasu).
7. W nadleśnictwie Złotów szczególnie troskliwego zaplanowania wymaga ew. gospodarka w drzewostanach dębowych – siedlisku pachnicy dębowej. Wnosimy o zaproponowanie takich reguł postępowania, które zapewniłyby wykształcenie i trwale utrzymanie siedliska właściwego dla pachnicy, a równocześnie wykluczyłyby przypadki nieumyślnego zniszczenia drzew zasiedlonych przez ten gatunek. Kryteria właściwego stanu siedliska pachnicy zostały opublikowane przez GIOS. W praktyce: starodrzewia dębowe powinny być oszczędzane, przy cięciach rębnych powinno być pozostawianych do naturalnej śmierci co najmniej 10% drzewostanu, w tym pojedyncze grube drzewa rozmieszczone tak, by odległości między nimi nie przekraczały 200m; skrupulatnie muszą być zachowywane wszystkie drzewa dziuplaste i z potencjalnie wykształcającymi się dziuplami).

Podobne regulacje powinny być zastosowane w kompleksie drzewostanów dębowych w nadleśnictwie Krzyż.
8. W nadleśnictwach położonych w OSO Natura 2000 wyznaczonych dla ochrony ptaków leśnych – wyznaczyć wstępnie już na obecnym etapie, i ująć w planie urządzenia lasu, ostoje antropofobnych gatunków fauny, na zasadach analogicznych, jak uzgodniliśmy przy okazji planu ochrony OSO Puszcza Nad Gwdą.
9. Wnosimy o wyraźne zapisanie w planie nakazu pozostawiania we wszystkich rębniach nie mniej niż 5% powierzchni drzewostanu (ze zwiększeniem do 10% w granicach stref ochrony gatunków antropofobnych, w kompleksach drzewostanach dębowych w ndl. Złotów i Krzyż ze względu na występowanie pachnicy dębowej. w ramach biogrup do fizjologicznej śmierci i naturalnego rozkładu, w miarę możliwości w nawrotach cięć na sąsiadujących działkach łączenie

pozostawionych biogrup w większe powierzchnie. Zasobność drzewostanów brana do obliczenia etatu, powinna być zmniejszona o odpowiedni procent.

10. Wnosimy o wyraźne zapisanie w planie nakazu wyłączenia z użytkowania stref wzdłuż cieków, przy brzegach jezior, wokół źródeł i torfowisk, na zboczach dolin rzecznych – na szerokość 2 wysokości drzewostanu (ok. 50 m). Strefy tych wyłączeń powinny być wykreślone na mapach, a zasobność odpowiednich drzewostanów, brana do obliczenia etatu, powinna być zmniejszona o odpowiedni procent. W szczególności, w strefach tych powinny być także pozostawiane wykroty i złomy przewrócone do wody (martwe drewno stanowi ważny element ekosystemu wodnego).

W/w wyłączenie z użytkowania strefy brzegowej wód powinno być traktowane także jako wkład gospodarki leśnej w realizację celów wynikających z dyrektywy 2000/60/WE (ramowej dyrektywy wodnej) – osiągnięcie dobrego stanu ekologicznego wód do 2015 r.

11. W nadleśnictwie Krzyż prosimy o ujęcie proponowanych rezerwatów przyrody:

- a) Torfowisko Przesieki
- b) Zielony Bór (drzewostan ze stanowiskiem widłaka cyprysowatego),
- c) Przełom Bukówki (drzewostany bukowe i grądy na zboczach i dnie doliny)

- szczegółowe informacje o nich prześlemy odrębnym pismem.

12. Prognoza oddziaływania planów na środowisko powinna w szczególności sprawdzać, jak zmieni się udział starych drzewostanów w poszczególnych nadleśnictwach, w obszarach Natura 2000 i w ramach zasobów poszczególnych leśnych siedlisk przyrodniczych. Spadek frakcji starych drzewostanów w którymkolwiek z tych przypadków, powinien być traktowany jako negatywne oddziaływanie na środowisko, wymagające analizy jego znaczenia.

13. Co do prognozy oddziaływania na środowisko, przypominamy że w przypadku gatunków chronionych, których stanowiska w nadleśnictwie nie są w pełni zinwentaryzowane (a dotyczy to zdecydowanej większości sytuacji – także inwentaryzacja leśna gatunków naturalnych z 2007 r. nie jest z pewnością kompletna), dla zapewnienia, że „czynności wykonywane zgodnie z planem urządzenia lasu nie są szkodliwe dla zachowania gatunku we właściwym stanie ochrony”, niewystarczająca jest analiza oddziaływania zabiegów planu tylko na znane stanowiska gatunków (metoda przecięcia warstwy zabiegów z warstwą znanych stanowisk gatunków). Konieczna byłaby analiza uwzględniająca z jednej strony, szacowany stopień rozpoznania miejsc występowania gatunków, a z drugiej strony potencjalne siedliska danego gatunku. Jeżeli więc zamiarem RDLP jest korzystanie w stosunku do pewnych gatunków ze zwolnienia z zakazów ochrony gatunkowej o którym mowa w art. 52a ustawy o ochronie przyrody, to na obecnym etapie należałoby sporządzić taką analizę.

14. W programie ochrony przyrody należy dokładnie przeanalizować zjawisko spadku poziomu wód gruntowych i opisać szczegółowo zachodzące zmiany w ekosystemach. Znaczące zmiany w ekosystemach zależnych od wód podziemnych (wysychanie torfowisk, ekspansja drzew na torfowiskach) powinny być wyeksponowane jako przesłanka niewłaściwego stanu wód podziemnych, czyli przesłanka nieosiągnięcia, w stosunku do wód podziemnych, celu wymaganego przez art. 4 dyrektywy 2000/60/WE (ramowej dyrektywy wodnej). W takim przypadku, informacja o nieosiągnięciu takiego celu powinna być skierowana do organów odpowiedzialnych za wdrażanie dyrektywy.

15. Ponadto, w załączniku zestawiamy, z wnioskiem o ujęcie w planach, typowe rekomendacje dotyczące gospodarowania w poszczególnych naturalnych siedliskach przyrodniczych i siedliskach gatunków.

16. Uprzejmie prosimy o przesłanie pocztą elektroniczną założeń do opracowania planów urządzenia w/w nadleśnictw, celem umożliwienia szczegółowego odniesienia się.

**ZAŁĄCZNIK - TYPOWE REKOMENDACJE DOTYCZĄCE OCHRONY LUB ZAGOSPODAROWANIA „SIEDLISK PRZYRODNICZYCH NATURA 2000”
ZINWENTARYZOWANYCH W LASACH PAŃSTWOWYCH**

LEŚNE SIEDLISKA PRZYRODNICZE

Kod	Nazwa	Rekomendacje dotyczące ochrony i zagospodarowania
2180	Lasy mieszane i bory na wydmach nadmorskich	<ul style="list-style-type: none"> - Jeżeli są to niewielkie powierzchnie, to wyłączyć je z użytkowania rębego; jeżeli większe – można użytkować je rębnią V, ale w każdym razie bez stosowania cięć zupełnych. - Najcenniejsze i najlepiej zachowane przykłady siedliska przyrodniczego wyłączyć z użytkowania i chronić jako „powierzchnie referencyjne”, ew. objąć ochroną rezerwatową.
9110	Kwaśne buczyny	<ul style="list-style-type: none"> - Najcenniejsze i najlepiej zachowane przykłady siedliska przyrodniczego wyłączyć z użytkowania i chronić jako „powierzchnie referencyjne”, ew. objąć ochroną rezerwatową – tak żeby w każdym nadleśnictwie istniał przykład „buczyn rozwijających się w naturalny sposób” o powierzchni co najmniej ok. 30-50 ha. - Pozostałe mogą być zagospodarowane jak dotychczas, rębnią częściową, ale ze wzmoczoną troską o zachowanie i odtworzenie zasobów rozkładającego się drewna oraz o zachowanie nienaruszonych fragmentów starych drzewostanów. W każdym cięciu rębnym pozostawiać konsekwentnie na przyszłe pokolenie 5% drzewostanu lecz nie mniej niż 0,5 ha w postaci zwartej fragmentu. Pozostawiać drzewa zamierające i martwe, tak by osiągnąć zasoby rozkładającego się drewna w wysokości co najmniej 5% dojrzałego drzewostanu. - Planując cięcia rębne, dbać by w ich wyniku nie pogorszyła się „struktura stanu ochrony” buczyn w skali nadleśnictwa ani nie zmniejszył się udział drzewostanów ponad 100-letnich. - Dopuszczać na LMśw docelowy skład gatunkowy drzewostanów w postaci czysto Bk, co najwyżej z domieszką Ddb i stosować go konsekwentnie do kwaśnych buczyn. Nie wprowadzać w odnowieniach sosny. Nie wprowadzać dęba na gniazdach. - W przypadku płatów zniekształconych z I piętrzem sosnowym, przebudowywać w kierunku unaturalnienia cięciami trzebieżowymi lub RbIIa wyprowadzając II piętro (nie stosować natomiast cięcia zupełnego w rębni IIIa). - Nie wprowadzać dąglezji, dębu czerwonego, modrzewia, świerka i innych gatunków geograficznie obcych. - Stopniowo eliminować „zniekształcenia”, np. usuwać sosnę i gatunki geograficznie obce w cięciach trzebieżowych
9130	Żyzne buczyny	<ul style="list-style-type: none"> - Najcenniejsze i najlepiej zachowane przykłady siedliska przyrodniczego wyłączyć z użytkowania i chronić jako „powierzchnie referencyjne”, ew. objąć ochroną rezerwatową – tak żeby w każdym nadleśnictwie istniał przykład „buczyn rozwijających się w naturalny sposób” o powierzchni co najmniej ok. 30-50 ha. - Pozostałe mogą być zagospodarowane jak dotychczas, rębnią częściową, ale ze wzmoczoną troską o zachowanie i odtworzenie zasobów rozkładającego się drewna oraz o zachowanie nienaruszonych fragmentów starych drzewostanów. W każdym cięciu rębnym pozostawiać konsekwentnie na przyszłe pokolenie 5% drzewostanu lecz nie mniej niż 0,5 ha w postaci zwartej fragmentu. Pozostawiać drzewa zamierające i martwe, tak by osiągnąć zasoby rozkładającego się drewna w wysokości co najmniej 5% dojrzałego drzewostanu. - Planując cięcia rębne, dbać by w ich wyniku nie pogorszyła się „struktura stanu ochrony” buczyn w skali nadleśnictwa ani nie zmniejszył się udział drzewostanów ponad 100-letnich. - Dopuszczać na LMśw docelowy skład gatunkowy drzewostanów w postaci czysto Bk, co najwyżej z domieszką Ddb i stosować go konsekwentnie do kwaśnych buczyn. Nie wprowadzać w odnowieniach sosny. Nie wprowadzać dęba na gniazdach.

		<ul style="list-style-type: none"> - W przypadku płatów zniekształconych z I piętrzem sosnowym, przebudowywać w kierunku unaturalnienia cięciami trzebieżowymi lub RbIIa wyprowadzając II piętro (nie stosować natomiast cięcia zupełnego w rębni IIIa). - Nie wprowadzać daglezi, dębu czerwonego, modrzewia, świerka i innych gatunków geograficznie obcych. - Stopniowo eliminować "zniekształcenia", np. usuwać sosnę i gatunki geograficznie obce w cięciach trzebieżowych
9150	Cieplolubne buczyny storczykowe	<ul style="list-style-type: none"> - Wszystkie płaty w Polsce niżowej wymagają wyłączenia z gospodarki i ochrony rezerwatowej.
9160	Grąd subatlantycki	<ul style="list-style-type: none"> - Najcenniejsze i najlepiej zachowane przykłady siedliska przyrodniczego wyłączyć z użytkowania i chronić jako „powierzchnie referencyjne”, ew. objąć ochroną rezerwatową – tak żeby w każdym nadleśnictwie istniał przykład „grądów rozwijających się w naturalny sposób” o powierzchni co najmniej ok. 30-50 ha. - Pozostałe mogą być zagospodarowane rębiami złożonymi, ale ze wzmoczoną troską o odnowienie graba, lipy, klonu itp. oraz o zachowanie i odtworzenie zasobów rozkładającego się drewna oraz o zachowanie nienaruszonych fragmentów starych drzewostanów. W każdym cięciu rębnym pozostawiać konsekwentnie na przyszłe pokolenie 5% drzewostanu lecz nie mniej niż 0,5 ha w postaci zwartej fragmentu. Pozostawiać drzewa zamierające i martwe, tak by osiągnąć zasoby rozkładającego się drewna w wysokości co najmniej 5% dojrzałego drzewostanu. Nie eliminować starych brzoź, osik, olsz i grabów (gatunki „dziupłotwórcze”) - Planując cięcia rębne, dbać by w ich wyniku nie pogorszyła się „struktura stanu ochrony” grądów w skali nadleśnictwa ani nie zmniejszył się udział drzewostanów ponad 100-letnich. - Dopuszczać na Lśw docelowy skład gatunkowy drzewostanów w postaci Gb-Db, Lp-Db oraz Bk-Gb-Db i stosować go konsekwentnie do grądów. Nie wprowadzać w odnowieniach sosny. Ograniczyć promowanie buka na rzecz promowania grabu i lipy. - W przypadku płatów zniekształconych z I piętrzem sosnowym, przebudowywać w kierunku unaturalnienia – lecz bez stosowania cięcia zupełnego (a więc raczej rębnią IIIb niż IIIa). - Nie wprowadzać daglezi, dębu czerwonego, modrzewia, świerka i innych gatunków geograficznie obcych. - Stopniowo eliminować "zniekształcenia", np. usuwać sosnę i gatunki geograficznie obce w cięciach trzebieżowych.
9170	Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny	<ul style="list-style-type: none"> - Najcenniejsze i najlepiej zachowane przykłady siedliska przyrodniczego wyłączyć z użytkowania i chronić jako „powierzchnie referencyjne”, ew. objąć ochroną rezerwatową – tak żeby w każdym nadleśnictwie istniał przykład „grądów rozwijających się w naturalny sposób” o powierzchni co najmniej ok. 30-50 ha. - Pozostałe mogą być zagospodarowane rębiami złożonymi, ale ze wzmoczoną troską o odnowienie graba i lipy oraz o zachowanie i odtworzenie zasobów rozkładającego się drewna oraz o zachowanie nienaruszonych fragmentów starych drzewostanów. W każdym cięciu rębnym pozostawiać konsekwentnie na przyszłe pokolenie 5% drzewostanu lecz nie mniej niż 0,5 ha w postaci zwartej fragmentu. Pozostawiać drzewa zamierające i martwe, tak by osiągnąć zasoby rozkładającego się drewna w wysokości co najmniej 5% dojrzałego drzewostanu. Nie eliminować starych brzoź, osik, olsz i grabów (gatunki „dziupłotwórcze”) - Planując cięcia rębne, dbać by w ich wyniku nie pogorszyła się „struktura stanu ochrony” grądów w skali nadleśnictwa ani nie zmniejszył się udział drzewostanów ponad 100-letnich. - Dopuszczać na Lśw docelowy skład gatunkowy drzewostanów w postaci Gb-Db, Lp-Db oraz Gb-Lp i stosować go konsekwentnie do grądów. Nie wprowadzać w odnowieniach sosny. Ograniczyć promowanie buka na rzecz promowania grabu i lipy. - W przypadku płatów zniekształconych z I piętrzem sosnowym, przebudowywać w kierunku unaturalnienia – lecz bez stosowania cięcia zupełnego (a więc raczej rębnią IIIb niż IIIa). - Nie wprowadzać daglezi, dębu czerwonego, modrzewia, świerka i innych gatunków geograficznie obcych.

		<ul style="list-style-type: none"> - Stopniowo eliminować ”zniekształcenia” ,np. usuwać sosnę i gatunki geograficznie obce w cięciach trzebieżowych.
9190	Kwaśne dąbrowy	<ul style="list-style-type: none"> - Najcenniejsze i najlepiej zachowane przykłady siedliska przyrodniczego wyłączyć z użytkowania i chronić jako „powierzchnie referencyjne”, ew. objąć ochroną rezerwatową – tak żeby docelowo w każdym nadleśnictwie istniał przykład „dąbrów rozwijających się w naturalny sposób” o powierzchni co najmniej ok. 30-50 ha. - Pozostałe mogą być zagospodarowane różnymi rodzajami rębni, ale z założeniem hodowli drzewostanu dębowego oraz o zachowanie i odtworzenie zasobów rozkładającego się drewna oraz zachowanie nienaruszonych fragmentów starych drzewostanów. W każdym cięciu rębnym pozostawiać konsekwentnie na przyszłe pokolenie 5% drzewostanu lecz nie mniej niż 0,5 ha w postaci zwartej fragmentu. Pozostawiać drzewa zamierające i martwe, tak by osiągnąć zasoby rozkładającego się drewna w wysokości co najmniej 5% dojrzałego drzewostanu. - Dopuszczać typ gospodarczy drzewostanu czysto Dbb oraz Bk-Dbb i konsekwentnie stosować go do kwaśnych buczyn. Hodować drzewostany dębowe co najwyżej z domieszką sosny. - W przypadku płatów zniekształconych z I piętrzem sosnowym, przebudowywać w kierunku unaturalnienia cięciami trzebieżowymi lub Rb IIa, wyprowadzając II piętro (nie stosować natomiast cięcia zupełnego w rębni IIIa). - Nie wprowadzać dębu czerwonego, modrzewia, daglezi, świerka i innych gatunków geograficznie obcych. - Stopniowo eliminować ”zniekształcenia” ,np. usuwać sosnę i gatunki geograficznie obce w cięciach trzebieżowych.
91D0*	Bory i lasy bagienne	<ul style="list-style-type: none"> - Wyłączyć z użytkowania rębne i trzebieży późnych. - Z młodych drzewostanach w cięciach pielęgnacyjnych usuwać świerk - Nie konserwować rowów odwadniających. - Rozważyć, czy dla odtworzenia „bagiennych” warunków wodnych nie byłoby zasadne zablokowanie rowów odwadniających.
91E0*	Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe	<ul style="list-style-type: none"> - Najcenniejsze i najlepiej zachowane przykłady siedliska przyrodniczego wyłączyć z użytkowania i chronić jako „powierzchnie referencyjne”, ew. objąć ochroną rezerwatową – tak żeby docelowo w każdym nadleśnictwie istniał przykład „łęgów rozwijających się w naturalny sposób” o powierzchni co najmniej ok. 30-50 ha. - Wykluczyć użytkowanie rębnią zupełną (I). - Pozostałe płaty mogą być zagospodarowane rębniami złożonymi, ale ze wzmoczoną troską o zachowanie i odtworzenie zasobów rozkładającego się drewna oraz o zachowanie nienaruszonych fragmentów starych drzewostanów. W każdym cięciu rębnym pozostawiać konsekwentnie na przyszłe pokolenie 5% drzewostanu lecz nie mniej niż 0,5 ha w postaci zwartej fragmentu. Pozostawiać drzewa zamierające i martwe, tak by osiągnąć zasoby rozkładającego się drewna w wysokości co najmniej 5% dojrzałego drzewostanu. Nie eliminować starych brzoź, osik, olsz i grabów (gatunki „dziuplotwórcze”). - Planując cięcia rębne, dbać by w ich wyniku nie pogorszyła się „struktura stanu ochrony” łęgów w skali nadleśnictwa ani nie zmniejszył się udział drzewostanów ponad 100-letnich. - Jeżeli w drzewostanie występuje jesion, wiąz, dąb, zachować udział tych gatunków także w odnowieniach. - Eliminować gatunki obcego pochodzenia (np. topola kanadyjska; dotyczy także warstwy krzewów). - Tolerować lokalne zabagnianie się z naturalnych przyczyn, tolerować działalność bobrów. - W przypadku łęgów źródłiskowych, koniecznie wyłączyć je z użytkowania, a także w sąsiadujących drzewostanach nie wykonywać cięć zupełnych na odległość 2 wysokości drzewostanu od skraju łęgu źródłiskowego.
91F0	Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe	<ul style="list-style-type: none"> - Najcenniejsze i najlepiej zachowane przykłady siedliska przyrodniczego wyłączyć z użytkowania i chronić jako „powierzchnie referencyjne”, ew. objąć ochroną rezerwatową – tak żeby w każdym nadleśnictwie istniał przykład „łęgów rozwijających się w naturalny

		<p>sposób”.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pozostale mogą być zagospodarowane rębniami złożonymi, ale ze wzmoczoną troską o odnowienie wiązu i jesionu oraz o zachowanie i odtworzenie zasobów rozkładającego się drewna oraz o zachowanie nienaruszonych fragmentów starych drzewostanów. W każdym cięciu rębnym pozostawiać konsekwentnie na przyszłe pokolenie 5% drzewostanu lecz nie mniej niż 0,5 ha w postaci zwarteo fragmentu. Pozostawiać drzewa zamierające i martwe, tak by osiągnąć zasoby rozkładającego się drewna w wysokości co najmniej 5% dojrzałego drzewostanu. - Wykluczyć użytkowanie rębnią zupełną (I). - Planując cięcia rębne, dbać by w ich wyniku nie pogorszyła się „struktura stanu ochrony” łągów w skali nadleśnictwa ani nie zmniejszył się udział drzewostanów ponad 100-letnich. - Eliminować gatunki obcego pochodzenia (np. topola kanadyjska; dotyczy także warstwy krzewów). - Rozważyć, czy nie są potrzebne i możliwe działania unaturalniające warunki wodne (przywracające przynajmniej sporadyczny zalew wodami rzecznyymi)
91I0*	Cieplolubne dąbrowy	<ul style="list-style-type: none"> - Wyłączyć z normalnego użytkowania rębneo. - Zaplanować i wdrożyć ochronę każdego płatu indywidualnie - Może być potrzebne usuwanie podrostów i podszytów.
91T0	Sosnowy bór chrobotkowy	<ul style="list-style-type: none"> - W przypadku drzewostanów niskiej bonitacji, wyłączyć je z użytkowania i chronić jako „powierzchnie referencyjne”, ew. objąć ochroną rezerwatową - W starych drzewostanach zawiesić cięcia rębne co najmniej do czasu wyjaśnienia, jak skutecznie można chronić bory chrobotkowe. - Przy zabiegach pielęgnacyjnych (CP, TW) w młodszych drzewostanach wynosić biomasę, a nie pozostawiać ją na dnie lasu. - Nie wprowadzać podszytów, usunąć je gdy wprowadzono je dawniej.

NIELEŚNE SIEDLIKA PRZYRODNICZE

Kod	Nazwa	Rekomendacje dotyczące ochrony i zagospodarowania
2330	Wydmy sródlądowe	<ul style="list-style-type: none"> - Nie zalesiać - Nie pozyskiwać piasku i nie dopuszczać do takiego pozyskania - Nie używać dróg leśnych zniekształcających wydmy - Rozważyć usunięcie dawniej nasadzonych drzew i krzewów.
3110	Jeziora lobeliowe	<ul style="list-style-type: none"> - Nie wydzierżawiać do hodowli ryb. - Nie lokalizować obiektów rekreacyjnych. - Nie udostępniać do wędkowania. - Nie odprowadzać wody z systemów melioracyjnych, zamknąć takie odprowadzenia jeżeli istnieją. - Nie wykonywać cięć zupełnych na 2 wysokości drzewostanu od brzegu.
3140	Jeziora ramienicowe	<ul style="list-style-type: none"> - Nie wydzierżawiać do hodowli ryb. - Zachować ostrożność w udostępnianiu do wędrowania i rekreacji - Nie odprowadzać wody z systemów melioracyjnych, zamknąć takie odprowadzenia jeżeli istnieją.

		<ul style="list-style-type: none"> - Nie wykonywać cięć zupełnych na 2 wysokości drzewostanu od brzegu.
3150	Jeziora eutroficzne i starorzecza	<ul style="list-style-type: none"> - Nie wydzierżawiać do intensywnej hodowli ryb, choć można wydzierżawiać do ekstensywnych zarybień na cele wędkarskie. - Zachować ostrożność w udostępnianiu do wędrowania i rekreacji - Nie odprowadzać wody z systemów melioracyjnych, zamknąć takie odprowadzenia jeżeli istnieją. - Nie wykonywać cięć zupełnych na 2 wysokości drzewostanu od brzegu.
3160	Jeziora dystroficzne	<ul style="list-style-type: none"> - Nie wydzierżawiać do hodowli ryb. - Nie lokalizować obiektów rekreacyjnych. - Nie udostępniać do wędkowania. - Nie odprowadzać wody z systemów melioracyjnych, zamknąć takie odprowadzenia jeżeli istnieją. - Nie wykonywać cięć zupełnych na 2 wysokości drzewostanu od brzegu.
3260	Rzeki włosienicznikowe	<ul style="list-style-type: none"> - Nie regulować, tolerować naturalną dynamikę rzeki - Nie piętrzyć - Nie wykonywać cięć zupełnych na 2 wysokości drzewostanu od brzegu.
4010	Wilgotne wrzosowiska	<ul style="list-style-type: none"> - Zaplanować indywidualnie ochronę każdego płatu - Zwykle konieczne zabiegi ochrony czynnej
4030	Suche wrzosowiska	<ul style="list-style-type: none"> - Nie zalesiać - Nie dopuszczać do zarośnięcia - Zwykle konieczne zabiegi ochrony czynnej - Możliwe użytkowanie „pszczelarskie”
6120*	Cieplolubne murawy napiaskowe	<ul style="list-style-type: none"> - Nie zalesiać - Nie pozyskiwać piasku i nie dopuszczać do takiego pozyskania - Rozważyć usunięcie dawniej nasadzonych drzew i krzewów. - Wskazane użytkowanie pastwiskowe (można stosować pakiet rolnośrodowiskowy)
6210*	Murawy kserotermiczne	<ul style="list-style-type: none"> - Nie zalesiać - Zaplanować indywidualnie ochronę każdego płatu - Rozważyć usunięcie dawniej nasadzonych drzew i krzewów. - Wskazane użytkowanie pastwiskowe (można stosować pakiet rolnośrodowiskowy)
6230*	Murawy bliźniczkowe	<ul style="list-style-type: none"> - Nie zalesiać - Nie zajmować pod inwestycje, zbiorniki retencyjne itp. - Wskazane użytkowanie pastwiskowe (można stosować pakiet rolnośrodowiskowy)
6410	Łąki trzęślicowe	<ul style="list-style-type: none"> - Nie zalesiać - Nie zajmować pod inwestycje, zbiorniki retencyjne itp. - Nie odwadniać, nie konserwować rowów odwadniających - Kosić po 15.09 co drugi rok, usuwając pokos (można stosować pakiet rolnośrodowiskowy)

6430	Ziolorośla nadrzeczne	<ul style="list-style-type: none"> - Pozostawić do naturalnej sukcesji. - Nie zajmować pod inwestycje, zbiorniki retencyjne itp. - Nie zalesiać, nie kosić, nie odwadniać
6440	Łąki selernicowe	<ul style="list-style-type: none"> - Nie zalesiać - Nie odwadniać, nie konserwować rowów odwadniających - Nie zajmować pod inwestycje, zbiorniki retencyjne itp. - Kosić po 15.09, usuwając pokos (można stosować pakiet rolnośrodowiskowy)
6510	Łąki świeże	<ul style="list-style-type: none"> - Nie zalesiać - Nie zajmować pod inwestycje, zbiorniki retencyjne itp. - Postaci wilgotnych nie odwadniać, nie konserwować rowów odwadniających. - Kosić po 15.06, usuwając pokos (można stosować pakiet rolnośrodowiskowy).
7110*	Torfowiska wysokie	<ul style="list-style-type: none"> - Nie odwadniać, nie konserwować rowów odwadniających. - Nie zalesiać. - Rozważyć zablokowanie rowów odwadniających. - Nie przeznaczать pod kopanie zbiorników retencyjnych. - Zaplanować indywidualnie ochronę każdego płatu - Nie wykonywać cięć zupełnych na 2 wysokości drzewostanu od krawędzi torfowiska.
7120	Zniekształcone torfowiska wysokie	<ul style="list-style-type: none"> - Nie odwadniać, nie konserwować rowów odwadniających - Rozważyć zablokowanie rowów odwadniających. - Nie zalesiać. - Rozważyć usunięcie dawniej wprowadzonych drzew. - Nie przeznaczать pod kopanie zbiorników retencyjnych. - Zaplanować indywidualnie ochronę każdego płatu - Nie wykonywać cięć zupełnych na 2 wysokości drzewostanu od krawędzi torfowiska.
7140	Torfowiska przejściowe	<ul style="list-style-type: none"> - Nie odwadniać, nie konserwować rowów odwadniających - Rozważyć zablokowanie rowów odwadniających. - Nie zalesiać. - Rozważyć usunięcie dawniej wprowadzonych drzew. - Nie przeznaczать pod budowę zbiorników retencyjnych. - Nie wykonywać cięć zupełnych na 2 wysokości drzewostanu od krawędzi torfowiska.
7150	Przygielkowiska	<ul style="list-style-type: none"> - Nie odwadniać, nie konserwować rowów odwadniających - Rozważyć zablokowanie rowów odwadniających. - Nie zalesiać. - Rozważyć usunięcie dawniej wprowadzonych drzew. - Nie przeznaczать pod kopanie zbiorników retencyjnych. - Zaplanować indywidualnie ochronę każdego płatu

		- Nie wykonywać cięć zupełnych na 2 wysokości drzewostanu od krawędzi torfowiska.
7210*	Torfowiska nakredowe	<ul style="list-style-type: none"> - Nie odwadniać, nie konserwować rowów odwadniających - Zaplanować indywidualnie ochronę każdego płatu - Nie podejmować działań ochronnych bez opinii specjalisty. - Nie zalesiać. - Nie przeznaczać pod budowę kopanie zbiorników retencyjnych. - Nie wykonywać cięć zupełnych na 2 wysokości drzewostanu od krawędzi torfowiska.
7220*	Źródlika wapienne	<ul style="list-style-type: none"> - Chronić biernie - Nie wykonywać cięć zupełnych na 2 wysokości drzewostanu od krawędzi misy źródłkowej / krawędzi torfowiska w którym znajduje się źródło / krawędzi osadów wapiennych.
7230	Torfowiska alkaliczne	<ul style="list-style-type: none"> - Nie odwadniać, nie konserwować rowów odwadniających - Zaplanować indywidualnie ochronę każdego płatu - Nie podejmować działań ochronnych ani koszenia bez opinii specjalisty. - Nie zalesiać. - Nie przeznaczać pod budowę kopanie zbiorników retencyjnych. - Nie wykonywać cięć zupełnych na 2 wysokości drzewostanu od krawędzi torfowiska. - Niekiedy celowe koszenie raz na dwa lata (można stosować pakiet rolnośrodowiskowy), lecz wymaga to opinii specjalisty

GATUNKI ROŚLIN

Gatunek	Rekomendacje dotyczące stanowisk i siedlisk
Selery błotne	<ul style="list-style-type: none"> - Użytkować łąkę w reżimie łąki trzęślicowej (kosić co drugi rok po 15.09 i koniecznie zabierać pokos); - Nie zmieniać warunków wodnych na stanowisku
Leniec bezpodkwiatkowy	<ul style="list-style-type: none"> - Nie użytkować rębnie drzewostanów na stanowisku (pozostawić biogrupę co najmniej na 1 wysokość drzewostanu od stanowiska sasanki); - Usuwać zacieńający stanowisko podszyt i podrost; - W razie potrzeby przeredzić i prześwietlić drzewostan główny; - Chronić przed przypadkowym zniszczeniem.
Inne gatunki	<ul style="list-style-type: none"> - W żaden sposób nie przekształcać biotopów, w których zostały stwierdzone; - Indywidualna ochrona każdego stanowiska powinna być zaplanowana przez specjalistów

GATUNKI ZWIERZĄT

Gatunek	Rekomendacje dotyczące stanowisk i siedlisk
Kozioróg dębosz, pachnica dębowa, jelonek rogacz	<ul style="list-style-type: none"> - Bezwzględnie pozostawić drzewa, na których stwierdzono występowanie (w przypadku ich zamierania – do naturalnej śmierci i rozkładu) i wszystkie podobne drzewa w sąsiedztwie; - W przypadku występowania w starym drzewostanie, wyłączyć cały drzewostan z gospodarki;

	<ul style="list-style-type: none"> - Na terenie całego leśnictwa, w którym stwierdzono występowanie wzmożona troska o zachowanie i odtworzenie zasobów rozkładającego się drewna. Pozostawiać drzewa zamierające i martwe, tak by osiągnąć zasoby rozkładającego się drewna w wysokości co najmniej 5% dojrzałego drzewostanu; - Inne wymogi ochrony stanowiska powinny być zaplanowane przez specjalistów.
przeplatka aurinia, modraszek naustitos, modraszek telejus	<ul style="list-style-type: none"> - Utrzymać biotop przez użytkowanie łąki w reżimie łąki trzęślicowej (kosić co drugi rok po 15.09 i koniecznie zabierać pokos); -
czerwończyk nieparek, czerwończyk fioletek	<ul style="list-style-type: none"> - Ochrona łąk przez ich zagospodarowanie w reżimie łąki wilgotnej (koszenie po 15.06) lub łąki trzęślicowej (koszenie po 15.09), z pozostawianymi corocznie w innym miejscu nieskoszonymi fragmentami na 10-50% powierzchni; - Zakaz odwadniania biotopów tym odbudowy i odmulania rowów melioracyjnych, chyba że wyraźnie zalecone przez specjalistę w zakresie ekologii i biologii gatunku.
przeplatka matura	<ul style="list-style-type: none"> - Za wszelką cenę dążyć do utrzymania udziału jesionu w drzewostanach - Inne wymogi ochrony stanowiska powinny być zaplanowane przez specjalistów.
kumak nizinny	<ul style="list-style-type: none"> - Utrzymanie oczek wodnych, w których zostały stwierdzone. - W przypadku zaniku oczek, np. w wyniku spadku poziomu wód gruntowych, konieczne działania czynnej ochrony które powinien zaprojektować specjalista;
bóbr europejski	<ul style="list-style-type: none"> - Tolerowanie wszystkich efektów działalności bobrów.
wydra, wilk, żubr, nietoperze	<ul style="list-style-type: none"> - Ochrona powinna być zaprojektowana „w skali krajobrazu” przez specjalistów; - Do czasu tego zaprojektowania nie trzeba modyfikować normalnej gospodarki.
inne gatunki	<ul style="list-style-type: none"> - Indywidualna ochrona każdego stanowiska powinna być zaplanowana przez specjalistów - W żaden sposób nie przekształcać biotopów, w których zostały stwierdzone. Do czasu precyzyjnego zaprojektowania ochrony, nie wykonywać również działań gospodarczych biotopach tych gatunków.